

DE INDELING VAN HET H.MISOFFER volgens de Oude Romeinse Ritus.

Het ontstaan van de beide Hoofddelen van het H. Misoffer.

Deel I, de Mis van de Doopleerlingen

1. Toen Jezus Christus het Sacrificie van de H. Eucharistie instelde op Witte Donderdag, gaf Hij aan zijn Apostelen:
  - a) eerst zijn laatste *onderricht*,
  - b) en vervolgens droeg hij het *Sacrificie* op van zijn Lichaam en Bloed onder de gedaanten van brood en wijn.
2. Zo wij de zending van Jezus Christus in haar geheel beschouwen, vinden wij dezelfde orde weer:
  - a) Jezus is eerst komen *prediken*,
  - b) en vervolgens zich komen *slachtofferen*.
3. Zo wij tot de twee Verbonden opklimmen, vinden wij nogmaals zelfde betrekkingen:
  - a) God *sprak* tot de mensen in het Oude Verbond,
  - b) Jezus Christus woont onder hen en *slachtoffert* zich in het Nieuwe.
4. Het H. Misoffer bestaat uit twee zeer verschillende gedeelten:
  - a) een gedeelte, dat hoofdzakelijk het kenmerk draagt van een *onderricht* (Lezingen, Evangelie, Predicatie) afgewisseld met gezangen Graduale, Alleluia, Tractus): namelijk, van de Introitus tot aan het einde van het *Credo*, en dat wordt genoemd : *de Mis van de Doopleerlingen*;
  - b) een gedeelte met de kenmerken van een *sacrificie*, heel en al gericht naar hetgeen Christus heeft voorgedaan op het Laatste Avondmaal, en geboden heeft te doen tot zijn gedachtenis: namelijk van het Offertorium tot het einde van de Mis: *de Mis van de Gelovigen*.

De Mis van de Doopleerlingen geldt als voorbereiding, tot *de Mis van de Gelovigen*:

Een korte *Inleiding* gaat vooraf: de Gebeden vóór de voet van het altaar.

De Mis van de Doopleerlingen, is afkomstig uit de Synagoge met haar gebeden en afwisselende lezingen en gezangen, de *Mis van de Gelovigen* integendeel is ingesteld door Jezus Christus, de Opperpriester van het Nieuwe Verbond, *in het laatste Avondmaal*, in het raam van de Paasviering van de Joden.

Het valt moeilijk nauwkeurig te bepalen, wanneer deze z.g. *Mis van de Doopleerlingen* met de afzonderlijke viering van de Eucharistische Geheimen organisch tot één geheel verbonden werd.

Trouwens, was dit gemeenschappelijk bidden en zingen van de psalmen, dit overwegen van de lezingen geen ideale *voorbereiding* tot het vieren van de hoogheilige Eucharistische Geheimen?

Zo werden dan ook geleidelijk, *met het oog op dit H. Sacrificie* de voorafgaande lezingen, gezangen en gebeden *gekozen en ingericht*.

Het is in de geest van *geloof* dat de christenen dit gedeelte van onderricht bijwonen en de gewijde lezingen, het Evangelie en de Homilie, bezegelen met de belijdenis van het *Credo*.

De Mis van de Gelovigen, is geheel en al ingericht naar de orde van het eucharistisch Sacrificie door Jezus Christus opgedragen op de vooravond van Zijn lijden.

De naam *Mis* komt van *Missa*, dat een lagere vorm is van *missio*, hetwelk betekent: zending, wegzending. *Ite, missa est*: Gaat, het is het wegzenden. De doopleerlingen werden vóór de Offerande weggezonden, alleen de gedoopten, de gelovigen, werden aan het einde van het H.Misoffer weggezonden.

Gebeden aan de voet van het altaar.

De psalm Judica is ontleend aan Davids verzuchtingen in ballingschap, naar zijn vaderland en het altaar van de Heer.

Zonder ellenden (*miseria*) is de barmhartigheid (*misericordia*) onmogelijk. Zo wij oprecht onze *schulden erkennen* en *rouwmoedig* belijden, verleent Gods barmhartigheid ons vergiffenis. Vandaar, *de schuldbelijdenis*; deze werd vroeger in de sacristie gebeden en vanaf de XVI^{de} eeuw aan de voet van het altaar.

Aan wie belijden wij onze schuld? En daarom staan we gebogen naar het kruis en tabernakel gericht.

Met de aangepaste gevoelens van de gelovigen kan met het H. Misoffer als volgt indelen:

- Voetgebeden: *volmaakt berouw*.
- Mis van de Doopleerlingen: *geloof*.
- Mis van de Gelovigen: *liefde*.

Dat onze Mis van de Doopleerlingen *evenwijdig verloopt* met de Liturgie van de Synagogen en uit *dezelfde hoofdbestanddelen* bestaat, is een onloochenbaar feit. Aan beide zijden vinden wij: *de Lezingen, de Psalmen, de Homilie*, en soms ook het *Eindgebed*.

Het ligt voor de hand, dat we hier onze oudste voormissen moeten voor ogen houden, zoals deze enigermate bewaard gebleven zijn, b.v. op de Quatertemperdagen.

Daar wisselen steeds een hele reeks *Lezingen uit het Oude Verbond af met het tussengezang van psalmen*, die in de loop der tijden herleid werden tot enkele *versiculi* in de vorm van *Gradualia*. Geleidelijk werden deze Joodse lezingen uit het Oude Verbond aangevuld of vervangen door *christelijke Epistels en Evangelies*.

Daarenboven werden in de loop der tijden meer andere gebeden of gezangen aan dit geheel toegevoegd: zoals *Introitus, Gloria*, enz.

Het is echter de Lezing, die dit aloud synagogaal gedeelte uit ons H. Misoffer opent, en heden ten dage nog begint de Liturgie op Goede Vrijdag onmiddellijk met de Lezing van de Profeet Osee.

Wij, die bij Gods genade het ware Israël geworden zijn, gedenken dikwijls in onze gebeden het Gods uitverkoren en verblinde volk.

Mogen zij, weldra in Paulus' brieven en de HH. Evangeliën uit onze voormis, Christus, zijn beloofde Messias, erkennen!

Mogen uit de kelk van de H. Mis het goddelijk Bloed van het Slachtoffer van het Kruis genadevol stromen over 's Heren landgenoten en hen voeren tot het bezit van hun hemelse Beloften!

Statio-opschrift en zijn betekenis

Op de eerste bladzijde van het Misboek, boven de Mis van de eerste Zondag in de Advent, prijkt het opschrift: « Statio ad S. Mariam Majorem » : Statio in de Roomse Basiliek van S. Maria de Meerdere. Dit betekent, dat eertijds de Paus, begeleid van gans de Roomse geestelijkheid – de bisschoppen van de stadsomgeving (suburbicarii), de priesters, aangesteld bij de 25 Roomse titelkerken (tituli) of parochiën van de stad, de zeven Roomse diakens, de subdiakens en acolieten uit al de gewesten (regiones), van de Schola cantorum en van gans het volk, zich in processie begaven naar deze aangewezen tempel op deze bepaalde dag, om gezamenlijk het H. Misoffer op te dragen als een plechtige hulde, uitgaande van gans de Roomse Kerk één en onverdeeld.

Sedert lange eeuwen werd elk jaar op *dezelfde* datum in ieder *diezelfde* heiligdommen voor enkele uren het liturgisch centrum van de Eeuwige Stad.

Wat betekent Statio?

- a) De betekenis van « Statio », in de Romeinse *krijgstaal*, is een militaire wachtpost of bezetting in de vreemde; « *stationarius* » is een schildwacht.

Vandaar de christelijke betekenis: *een waakzame dienst van de Heer of waakzame godsdienstverrichting*. In de 2de en het begin van de 3de eeuw betekent *statio*, de Vasten, die tweemaal per week, op woensdag en vrijdag, te Carthago en te Rome werd gehouden.

- b) In de *kerktaal* van de 3de eeuw, betekende *statio de algemene vergadering van de gelovigen van een kerk onder de hoede van de bisschop, omgeven van zijn geestelijken*.
- c) In de *liturgische taal te Rome* zal deze hoofdbetekenis van het woord bewaard blijven: *Statio* betekent in de 5de eeuw het *H.Misoffer, plechtig opgedragen door de Paus en het volk vergaderd in een bepaalde kerk op een bepaalde dag*.

De plechtige viering van de *Statio* met processie bleef te Rome in gebruik tot in de XIV^{de} eeuw. Het vertrek van Clemens V (1304-1314) naar Avignon bracht de genadeslag toe aan de plechtige viering van de stationale Liturgie.

Een merkwaardig voorbeeld: de Statio-Liturgie in de huidige Vastentijd.

Geen liturgische Tijdkring is op gebied van de stationale Liturgie zo belangrijk als de Vasten.

Van Aswoensdag tot Goede Zaterdag biedt ons huidig Missaal een ononderbroken reeks van zes-en-veertig *Statio*-missen, elk met een eigen formulier.

In geen ander tijdperk van het liturgisch Jaar treft men een dergelijke ontplooiing van stationale plechtigheden aan.

Zelfs de feesten van Pasen en Pinksteren, hoogtepunten van het Kerkelijk Jaar, hebben slechts een Octaaf van stationale plechtigheden.

De Vasten immers is een « heilige tijd », « de hoogheilige en voortreffelijke Vasten » (*sacratissimum maximumque jejuniunum*), een dagenreeks vol hemelse geheimenissen, een eerbiedwaardige heiligmakende instelling (*venerabile sacramentum*), één lange liturgische plechtigheid (*veneranda solemnia*), de eigen en officiële « *retraite* » van de H. Kerk.

Ten slot;

1. Men ziet, welk een onwaardeerbare schat van kerkelijke overlevering de H. Kerk in haar hedendaagse Misboek door de loop der eeuwen heen ongeschonden heeft bewaard en aan onze handen toevertrouwt.

Heden nog op *dezelfde* dagen worden de deuren van *dezelfde* Basilieken en kerken wijd opengezet: *dezelfde* gezangen, *dezelfde* gebeden, reeds aangeheven ten tijde van Paus Gregorius de Grote, weergalmen ieder jaar onder hun aloude gewelven en bestendigen een godsdienstige overlevering, die een veertiental eeuwen ver reikt.

2. Men weet, dat de oude *locale Roomse Liturgie* zich door de loop van de eeuwen over bijna de ganse wereld verspreid heeft. Zeven-en-tachtig keer in 't jaar vestigt de H. Kerk de blikken van haar kinderen uit alle geslachten en stammen en volkeren en talen, beurtelings *op een van deze kerken uit de Eeuwige Stad*.

Op die bepaalde dag wordt elk van *deze het liturgisch centrum van gans een biddende wereld*.

Wie in zijn Misboek het gebed van de H. Kerk meebidt, komt gedurig in betrekking met de eerbiedwaardige *Roomse* heiligdommen. *Roomse* leert hij denken, *Roomse* leert hij voelen.

De *Roomse* Kerk daagt op uit de nevelverten, zichtbaar in de persoon van haar Opperherder, die, inderdaad omgeven van de *Roomse* geestelijkheid en het *Roomse* volk, in die *Roomse* Basilieken kerken de H. Liturgie plechtig celebreerde.

Dank zij de Liturgie wordt het *Roomse*-Katholieke volk zichzelf bewust en laait zijn liefde steeds hoger op tot de *Roomse* Moederkerk.

De besproeiing op zondag met wijwater

De besprenkeling van het volk met het wijwater is op de eerste plaats een ritus van *loutering*.

Deze herinnert dan ook aan de *zuivering bij uitmuntendheid*: het *H. Doopsel*, waarmede het nauw verwant is. Door het Doopsel worden wij *gezuiverd van de erfzonde*; door het wijwater kunnen wij *gezuiverd* worden van de *verdere zonden*. Zo innig zelfs is het verband tussen dit Sacramentaal en het Sacrament, dat middeleeuwse schrijvers duidelijk hebben aangegeven, dat het hier *geen nieuw Doopsel geldt*.

Zo leert Rupert von Deutz († 1135) :

« En daarom worden wij *elke Zondag met wijwater besproeid*, omdat de H. Kerk op de vooravond van *deze eerste Zondag (Pasen) over gans de wereld het Doopsel viert* ».

Onder de besprenkeling zingen wij dan ook op die dag (Paaszon­dag): « *Vidi aquam egredientem de templo a latere dextro, alleluia* » (Ezech. XLVII): « Ik heb het water zien vloeien aan de rechterzijde van de tempel, alleluja ».

Wij moeten dan ook bij, de *gedachtenis aan ons Doopsel*, de genade van Gods heilige naam dikwijls aanroepen.

Het kruisteken met wijwater op de wekdagen bij de ingang van de kerk.

Zo hoog stond deze Zondagse plechtigheid van de besproeiing met wijwater bij onze voorouders in ere, dat zij verlangden ook *op de werkdagen* deze Paasfeestelijke herinnering aan hun H. Doopsel en zielenloutering te genieten.

En zo werd deze Zondagse plechtigheid tot de *werkdagen* in allereenvoudigste vorm uitgestrekt: bij de ingang van de kerk werden wijwaterbekken aangebracht. Hierin nu *dompelen*, « *dopen* » (let op het woord) de gelovigen de hand bij het binnenkomen en besproeien zichzelf met het gewijde water, een kruis makende « in den naam van de Vader, en de Zoon, en de H. Geest ».

Zo is dit kruisteken met wijwater (eerst op de werkdagen in gebruik) een herinnering aan de *plechtige besproeiing* van het volk met het *gewijde water op de Zondag*; en deze op haar beurt gedenkt de besprenkeling van de gelovigen met *het doopwater op Pasen*.

Bijgevolg, als wij de hand « *dopen* » in het gewijde water en de goddelijke Personen van de H. Drievuldigheid van ons H. Doopsel aanroepen, denken wij dan aan ons H. Doopsel: zoals weleer het H. Doopwater ons van de erfzonde heeft gezuiverd, zo zal ook dit gewijde water ons in de rouwmoedigheid van de harten reinigen van verdere zondesmet.

Zoals we zagen, biedt dit gebruik een treffende herinnering aan onze *zielloutering bij uitmuntendheid, ons H. Doopsel*. Het is een reiniging, een ware *voorbereiding*, opdat wij waardig, met een zuiver gemoed zouden verschijnen voor Gods Aanschijn. Deze reiniging geschiedt dan ook als men de tempel van God binnengaat, *niet* als men deze verlaat.

Dus:

- a) Het *Asperges* geschiedt vóór de H. Mis, niet daarna.
- b) Ook de *bisschop* neemt wijwater, als hij zijn kathedraal *binnengaat*, en niet als hij deze verlaat.
- c) De *priester* maakt een kruisteken met wijwater, als hij vanuit de sacristie *in de kerk* komt.

Komt dus elke zondag stipt op tijd om deelachtig te zijn aan de plechtige besproeiing met wijwater en voeg uw stem bij de zangers om God te danken voor uw H. Doopsel en daarom hoeft men op zondag dus geen kruis te maken met het wijwater bij het binnengaan van de kerk, maar wel op werkdagen maken wij rouwmoedig het kruisteken met wijwater bij het binnenkomen van de kerk.

Zorgen wij ook dat wij een wijwatervaatje ophangen in onze kamers van onze woningen om 's morgens bij het opstaan en voor het slapen gaan een kruisteken kunnen maken met wijwater.

Introïtus gezang

Dat de *introïtus* wel degelijk de intrede van de celebrant begeleidt, blijkt te volle uit de rubriek van het *Graduale Romanum*, uitgegeven op bevel van Pius X: « *Accedente Sacerdote ad altare, incipiunt Cantores Antiphonam ad introïtum* » : « Terwijl de priester opgaat naar het altaar, *beginnen* de zangers de antifoon bij de Introïtus ».

Naar het ontwikkelde ceremoniale van de VIII^{de} eeuw (Ordo I), is de *Introïtus* de ware aanvang van de H. Mis.

Onze hedendaagse Gebeden vóór de voet van het altaar werden slechts later, ongeveer rond de XII^{de} eeuw, ingelast in het *Ordinarum Missae* en sindsdien verplicht.

Daarom ook maakt de priester het heilig kruisteken bij het opzeggen van de *Introïtus*: immers, hij begint « een werk van aangelegenheid », de verhevenste en heiligste taak.

In de *Requiem*-missen bidt de priester voor de overledenen en maak dan het kruisteken toegekeerd naar het Misboek, tot een zege over de afgestorvenen.

In elk liturgische Jaarkring, vertolken de introïtussen een immer *afwisselende, wel aangepaste en eigenaardige wijze de gedachten en de gevoelens*, die de H.Kerk bezielen in de onderscheidene viering van haar Mysteryën. bv.:

- Advent, is een tijd van blijde verwachting naar de komst van het Mensgeworden Woord: het smeekgebed van de H.Kerk, dat alvermogen *neerdaalt* over deze wereld is een *waarachtige en nieuwe komst* van de Zaligmaker, zijn *geestelijke* komst in de zielen.
- De tijd na Driekoningen, is de vreugdevolle hoop die in vervulling is gegaan. Door haar Liturgie, volgt de H.Kerk gedurende deze tijd de Wijzen uit het Oosten: met hen ook zal zij *aanbidden*.
- De Vastentijd, is een tijd van *rouwmoed* en berouwvol: het smeken om vergiffenis van de zonden.
- De Paastijd klinken de introïtussen als *één zegenkreet* ter ere van Christus, die glorievol uit de dood is opgestaan.

De introïtussen en de antifonen zijn uitermate geschikt voor geestelijke overwegingen, omdat hierin de hoofdgedachte van het Eigen van een H.Mis goed tot uitdrukking komt.

Enkele opmerkingen:

De vorming van een goed zanger vergt negen studie jaren: dan kent hij de gewijde melodieën van buiten. Het *Antiphonarium* is een muzikale kunstschat zonder weerga. De invloed van paus Gregorius op gebied van gewijde kerkzang is niet te overschatten.

Het zal de roem van Paus Pius X blijven, de kunstschat van de gregoriaanse kerkmelodieën, weer in ere te hebben gebracht.

Niet minder dan tien Pausen zijn voortgekomen uit de Roomse *Schola Cantorum*.

Het H. Kruisteken

In de eerste christelijke eeuwen maakte men het Kruisteken op het voorhoofd met één vinger, namelijk met de rechterduim of wijsvinger. Sinds de II^{de} eeuw was het kruisteken in de Liturgie al gebruikelijk.

Betreffende het groot Latijnse kruisteken, zoals wij plachten te maken, dagtekent het oudste totnogtoe bekende getuigenis uit een Gebedenboek, afkomstig uit de XI^{de} eeuw. Hieruit blijkt dat in die tijd de dwarslijn van het kruisteken getrokken werd, niet van linker- naar de rechterschouder, maar omgekeerd, zoals de Grieken en de Oude Kerken heden nog doen, maar later, is in het Missaal officieel voorgeschreven de in zwang geraakte doenwijze van links naar rechts.

De Kopten (eerste eeuw) echter, maken het kruisteken ook van links naar rechts, zoals de Latijnse Ritus.

Als dusdanig is het ritueel gebaar van het kruisteken een verheven belijdenis van *geloof* en *vertrouwen*. Immers, het kruisteken betekent *Christus de Gekruisigde*, het mensgeworden Woord, de *Zaligmaker* en wij doen een beroep op de *oneindige verdiensten van de Kruisdood van Jezus Christus*.

Door het kruisteken op onszelf uit te beelden belijden wij dat wij *gedompeld*, « *gedoopt* » werden in Christus de *Gekruisigde* en de Verrezenen, d.w.z. dat wij in Hem waarlijk *gestorven* zijn aan de erfzonde en aan alle kwaad en verzezen zijn tot zijn goddelijk genadeleven; dat wij als gedoopten tot zijn levende ledematen en medebroeders geworden zijn, solidair met het Hoofd, met Christus *gekruisigd* op het hout (Gal. II, 20), voortaan « van Hem zijnde, ons vlees willen *kruisigen* met z'n driften en begeerlijkheden » (cfr. Gal. V, 24) ten einde eens met Hem zijn glorie te delen in de Hemel.

Overwegen wij nu de zin deze woorden, die wij uitspreken, bij maken van het H. Kruisteken.

Zeggende : « *In de naam van de Vader, de Zoon en de H. Geest* », beroepen wij ons op de *opperste*

almacht van de H. Drievuldigheid. Wij verzoeken haar *om hulp*, teneinde het werk, dat wij aanvatten, *tot hare hoogste eer en glorie te volbrengen*.

Aldus verrichten wij een grote akte van *geloof in God*, een akte van *hoop op God*, en — zo wij het willen — ook een akte van *liefde tot God*.

Dat zijn echter daden van *bovennatuurlijke* en *ingestorte* deugden van de *goddelijke* deugden, d.w.z., deugden, waarvan *God zelf* het voorwerp is.

Al sprekend, de woorden bij het H. Kruisteken: belijden wij ons H. Geloof en bereiken meteen de H. Drieëenheid of worden in haar goddelijke tegenwoordigheid gesteld;

- *De Vader* schouwt neer op de *christenen*; zijn aangenomen kinderen.
- *De eniggeboren Zoon* herkent zijn *medebroeders*, die Hij *broederlijk* liefheeft.
- *De H.Geest* herkent de *doopleerlingen* en de H. Drievuldigheid herkent ons als Haar uitverkorenen, Haar dierbare christenen en luistert...

Ziedaar de verheven betekenis van het H. Kruisteken en hoe indrukwekkend is dit Teken bij de aanvang van de H.Mis! De uitdrukkelijke hulde van de H. Drievuldigheid, waarmee het H. Kruisteken gepaard gaat, is zo belangrijk, want het dogma van de H. Drievuldigheid is de grondslag waarop gans de *christelijke* openbaring ligt gegrondvest. *De Liturgie* is een aanhoudende huldiging van het hoofdmysterie van ons geloof: *de H.Drievuldigheid*.

Schuldbelijdenis

Op het einde van de X^{de} eeuw ontwikkelt zich een private schuldbelijdenis (psalm XLII, *Judica* met de antifoon *Introïbo*) naar een Benedictijner Ordo en deze kloosterrite ging rond de XII^{de} eeuw over in de Romeinse Misliturgie.

Voorheen was het een private voorbereiding van de H.Mis en werd deze overgelaten aan de *persoonlijke devotie* van de priester. De schuldbekentenis « *Confiteor* » is hiervan het middelpunt.

Echter bij de inviering van het Missaal door de H. Paus Pius V (14 juli 1570) werd het bidden van het « *Judica* » officieel voorgeschreven aan de priester vóór het altaar en buiten de Passietijd en de Rouwmissen mag deze *nooit worden weggelaten*.

Waarom bidden we in het « *confiteor* » tot de H. Maagd, de H. Michaël, de H. Joannes Bapstista en tot de HH. Petrus en Paulus?

- We belijden onze schuld vóór de *H. Maria, altijd Maagd*, omdat Zij de Onbevleete is, de Toevlucht van de zondaars en de Middelaars van alle genaden.
- Tot de *H. Michaël* bidden we, omdat Hij de overwinnaar is van Satan, de schutsengel van de H. Kerk en de beschermer van de christenzielen.
- En tot de *H. Joannes Bapstista*, omdat aan ons – zoals weleer aan de zondige Joden – de Voorloper van Christus, wijst, het zoenoffer aan van de H.Mis: « Ziedaar het Lam Gods, dat de zonden van de wereld wegneemt » (Joh. I,29).
- Aan de HH. Petrus en Paulus, omdat Petrus een berouwhebbende zondaar was en Paulus een bekeerling. In de Liturgie zijn beide Apostelen steeds verenigd en beiden stierven de marteldood te Rome.

Om waardig de H. Communie, bij ten volle deelneming aan het sacrificie, te mogen ontvangen, zal hier vóór het altaar, bij een *volmaakt berouw*, alleen van de dagelijkse fouten worden gereinigd. Die echter doodzonden op hun geweten hebben is vooraf een *sacramentele absolutie* of de biecht vereist om deel te nemen aan de H. Communie.

Vandaar de *schuldbelijdenis* bij de aanvang van de H.Mis: in de geest van een *volmaakt berouw* en in de *liturgische houding van boete* zullen *priester* en *volk* beurteling hun misslagen bekennen.

Dit liturgisch geheel van *boetegebeden* aan de voet van het altaar wordt door het volk en de misdienaars *knielend* gedaan.

Toevoeging:

Volgens het missaal van paus Johannes de XXIIIste is het niet meer verplicht het tweede confiteor te bidden, men is daar dus vrij in. Echter in de gezongen H.Mis wordt het wel gedaan, omdat tijdens de voetgebeden dikwijls wordt gezongen door het koor en de gelovigen.

De *absolutie* aan de voet van het altaar is dus, bij monde van de priester, een verzoek de genade van het bovennatuurlijke berouw in de priester en de zielen te storten, waardoor de dagelijkse zonden vergeven worden.

Het kloppen op de borst, betekent niets anders dan, wat de in de borst verborgen ligt, door zichtbare slagen, de onzichtbare zonde kastijden; aldus de H. Augustinus.

De louteringsweg door het H. Misoffer heen.

Nochtans, zo verheven zijn de Heilige Eucharistische Geheimen, dienen wij rein er deel aan te nemen, dat de H. Kerk met een ware bezorgdheid gedurende gans het verloop van het H. Misoffer dit leedwezen in het gemoed van haar kinderen onderhoudt.

Onverpoosd voert zij over onze lippen berouwvolle verzuchtingen om Gods barmhartigheid, rouwmoedige belijdenissen onzer schuld, ootmoedige bekentenissen onzer onwaardigheid, deemoedige smeekebeden, vergiffenis, louterende opwellingen van berouw, eerherstellende uitboezemingen van boetende liefde.

Met aandrang, tot negenmaal toe smeekt het *Kyrië* Gods erbarming af over onze ellenden: en welke is wel de diepste van onze ellende, tenzij de zonde?

Daarom vermaant het Concilie van Vasio (529) in Gallië, het *Kyrië* te zingen « *cum grandi amore et compunctione* », met vurige liefde en een rouwmoedig hart.

Verder te midden van het jubelgezang van het « Gloria » weerklinkt plotseling het smeekende : « *Qui tollis peccata mundi, miserere nobis* » : « *Gij die de zonden der wereld wegneemt, ontferm u ons. Gij de zonden der wereld wegneemt, ontvang onze smeekbede* »...enz.

Ook later in het H.Misoffer klopt de celebrant zich op de borst, nl bij;

- *Nobis quoque peccatoribus...* (in de Canon),
- *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi...* (na het breken van de H.Hostie),
- *Domine, non sum dignus...* (vóór de H.Communie).

Het Kyrië

Paus Gelasius (492-496) heeft het litaniegebed met het *Kyrië* in de Roomse Liturgie ingevoerd. Later is dit ingekort tot alleen het Kyrië. De eerste getuigenis hiervan dagtekent het concilie van Vasio in Gallië (529), waar later overal de zoete en overzalige gewoonte van het *Kyrië eleison* met grote liefde en diepe rouwmoedigheid werd opgezegd of gezongen, aldus de H. Cesarius van Arles († 542).

De H. Benedictus heeft de litanie tot het *essentiële gereduceerd*, d.w.z. de *supplicatio* of het *Kyrië* van de litanie gesplitst en behouden. Mogelijk heeft de Paus Gregorius de *acclamatio* « *Christe eleison* » ingevoerd, doch dit is echter niet bewezen. Hij heeft wel de afwisseling *Kyrië* en *Christe* geregeld en vastgesteld.

Na de Roomse Ordo van S.Amands (IX^{de} eeuw) is het hedendaagse getal van driemaal smeekbeden ter ere van God de Vader, van God de Zoon en van God de H.Geest vast komen te staan.

In de Benedictijnse trilogie van het Officie was deze aanroeping reeds ruim verspreid en voeg hieraan toe de wens van Paus Gregorius van « langer stil te blijven » bij de smeekbeden van het *Kyrië*, gaat dan ook in vervulling om de verering van de drie Personen van de H. Drievuldigheid.

In de plechtige Mis of gezongen Mis zegt de priester het *Kyrië* aan de Epistelzijde samen met de diaken en subdiaken, en in de gelezen Missen echter gaat de priester naar het midden van het altaar om beurtelings met de misdienaar het *Kyrië* op te zeggen.

Het Gloria

Het Gloria is een heerlijke overlevering van aloude gezangen. Men vindt de weerklanken van in ons Gloria al terug bij het lofgebed van de H. Polycarpus († 155), ook bij de H. Irenaeus († 202) met zijn lofgebed tot de Vader. Evenals het *Kyrië*, is ook het *Gloria in excelsis* van Griekse oorsprong.

Wanneer het *Gloria* in de Roomse Misliturgie werd ingevoerd, is niet met zekerheid uitgemaakt. Het *Gloria* werd het eerst in de Nachtmis op Kerstdag, zeker vóór de V^{de} eeuw, ingevoerd. Evenals het *Kyrië* werd het *Gloria* eeuwen lang in het Grieks gezongen. Vanaf de XI^{de} eeuw werd het de priesters gegund het *Gloria* geregeld te zingen. Het *Gloria* is een vreugdezang (*vox laetitiae*), het wordt dan ook weggelaten in alle H. Missen waar de kleur paars is: o.a. de Tijd van Septuagesima, de Vasten, en op de Quatertemperdagen, enz.

Het *Gloria* is op een heerlijke manier aangepast aan het H. Misoffer, want het brengt uitdrukkelijk de vier doeleinden naar voren, waartoe de H. Mis wordt opgedragen:

- Om God te *aanbidden*: « *adoramus te* »,
- Om Hem voor de ontvangen weldaden te *danken*: « *Gratias agimus tibi, propter magnam gloriam tuam* »,
- Om voor onze zonden en zondestraffen *vergiffenis* te bekomen: « *Qui tollis peccata mundi, miserere nobis* »,
- Om nieuwe genaden en weldaden *af te smeken*: « *Suscipe deprecationem nostram* ».

De Collecta

Na de lofzang *Gloria in excelsis* kust de priester het midden van het altaar en betuigt met een diepe *eerbied* voor Christus, zijn *liefde* tot Hem. Met de Relikwieën in het altaar begroet hij ook de zegepralende kerk. In deze altaarkus bezegelt hij zijn eenheid met de Heer en deze eenheid draagt hij vervolgens over op de strijdende kerk, tot wie hij zich toekeert, zeggende: « *Dominus vobiscum* »: « De Heer zij met u ». Daar de priester zich richt tot de gelovigen, spreekt hij in het meervoud: « *vobiscum* ». Herhaaldelijk heeft de H. Paulus deze wens geuit tot zijn medebroeders: zie Galaten VI,18, in Timotheus II.Tim.IV,24 en in de brief aan de Philippensen (IV,23)

Alvorens men overgaat tot het gebed richt de priester zich naar het Oosten;

- Waar de oprijzende Zon het zinnebeeld van God en van Christus is, maar ook lag eens het Aards paradijs in het Oosten.
- Daar ligt ook de Calvarieberg, daar werd het Kruis van Zaligmaker der wereld geplant, en naar het westen toegekeerd. Daar verwierf Jezus Christus op het Kruis de goddelijke verdiensten, die Hij hier op het altaar toepast. In het H. Misoffer richten wij niet alleen onze blikken, maar ook onze harten naar het Kruis op de Calvarieberg, daarom begroet de priester met een buiging het kruis bij de aanhef van de *Collecta*, met te zeggen « *Oremus* »: « *Laten wij bidden* ».
- Oostwaarts nog is de Heer ten hemel opgegaan.
- Op de laatste dag des oordeels wordt de komst van de Mensenzoon uit het Oosten verwacht. (Matth. XXIV,27)

Deze beschouwingen worden deels ook door de H. Thomas aangevoerd, om de gebedsoriëntatie te verklaren en te wettigen. Om deze gebedsoriëntatie te vergemakkelijken werden de *kerkgebouwen zelf naar het oosten gericht*.

Zo kwam ook bij het bidden gans de christelijke gemeenschap in de rituele richting te staan naar het Eden, de Golgotha, de Olijfberg of het Laatste Oordeel. En daaruit volgt ook natuurlijk, dat de celebrant niet meer achter, doch vóór het altaar verscheen, om de H. Mis te celebreren.

In het licht van deze heerlijke symboliek van de middeleeuwse kathedralen ontstond dan ook het prachtige lichtspel door de hoge gebrandgeschilderde ramen achter het Altaar en werd deze door de zon in gloed gezet, terwijl de kerkruimte nog in duister gehuld bleef.

De indeling van de Collecta bestaat uit vier delen:

- De aanspraak (*oratio*),

- De dankzegging (*gratiarum actio*),
- De smeekbede (*postulatio*),
- Het slot of de bezwering (*obsecratio*).

bv. De Collecta op het feest van de H.Drievuldigheid:

1. « Almachtige eeuwige God... » (*aanspraak*).
2. « die aan uw dienaren verleend hebt bij het belijden van het ware geloof de glorie van de eeuwige Drievuldigheid te erkennen en in uw opperste Wezen de Eenheid te aanbidden... » (*dankzegging of verheerlijking*).
3. « wij smeken, om door de standvastigheid van dit geloof steeds tegen alle onheil beschut te worden... » (*smeekbede*).
4. « door Onze Heer Jezus Christus, uw Zoon, die met U leeft en heerst...enz. (*bezwering*).

De H.Thomas leert ons dat het gebed, een verheffing van de geest tot God is: « *ascensus intellectus (mentis) in Deum* ». Het is opvallend, dat, op enkele uitzonderingen na, de oraties gericht zijn tot God onze Vader.

Eigenaardig is de rituele houding: de opheffing van de handen, die het Misboek aan de priester voorschrijft vóór het gebed. Dit gebaar herinnert enigszins aan de houding van de « *orante* » of biddende ziel, zoals deze voorgesteld staat in de catacomben, die de armen wijd hemelwaarts uitstrekt voor het lofgebed. Zodra de priester het *Oremus* had uitgesproken, stond ook gans de menigte recht en verhief beide armen voor het gebed. Indrukwekkend schouwspel; tastbare uiting van de eenheid van de priester met het volk.

Ook de Joden, ja zelfs de Heidenen, verhieven de handen hemelwaarts om te bidden.

« En ik zal mijn handen opheffen tot uw geboden, die ik liefheb, ik zal uw verordeningen overdenken, » zegt de Psalmist (Ps. 118,4).

De gebedshouding, die door het huidige Misboek wordt voorgeschreven, is niet zo een ruim gebaar; de open stand van de armen reikt niet verder dan de breedte van de schouders van de priester.

Bij het uitspreken van het slotgebed vouwt de celebrant de handen weer samen. Volgens Dom Gougaud is deze gebedshouding afkomstig uit de leenroering van het Germaanse volk.

In deze houding van de leenman, die met samengevouwen handen neergeknield vóór zijn leenheer, ligt zoveel ootmoedigheid, afhankelijkheid en eerbied, dat zij als vanzelf aangewend om op *rituele* wijze onze godsdienstige gevoelens te vertolken en deze houding raakte dan ook zo verspreid, dat in de XII^{de} eeuw deze houding als normaal werd beschouwd.

De opwaartse stand van de vingers verzinnebeeldt het gebed (*elevatio mentis ad Deum*), de verheffing van ons gemoed tot God. Hierdoor levert ons gehele wezen in het volle besef van Zijn afhankelijkheid — zoals weleer de leenman vóór zijn heer — zich over aan onze Heer.

De Lezingen

De lezingen uit de aloude Voormis (of vigilie) bestonden hoofdzakelijk in:

- een lezing uit het Oude Verbond,
- een lezing uit de Brieven van de Apostelen en,
- een lezing uit het Evangelie.

Zij werden afgewisseld met gezang, — doorgaans psalmengezang — in de vorm van de Tractus, het Graduale of het Alleluia.

Sinds de V^{de} eeuw heeft de Roomse Liturgie het aantal Lezingen herleid tot twee: de eerste van het Oude Verbond is — buiten de Quatertemperdagen — weggevalen.

Doorgaans geschiedde de Lezingen in de plechtige Mis (door de subdiaken resp. diaken) op de « *Ambo* », afgeleid van « *anabainein* » wat betekent: « *besteigen* », beduidt dus een verhoging waar de lezing wordt gehouden.

Vroeger stonden de *ambones*, tussen het priesterkoor en de beuk van de kerk, dus op zij van de

communiebank. In de plechtige Mis zingt de subdiaken het Epistel, waarbij hij zelf het boek vasthoudt: « *sibi ipse tenens librum* ». Deze ritus is overgegaan naar de gelezen Mis, waar de celebrant zelf de bediening van de subdiaken waarneemt. Daarom plaatst de celebrant de handen op het boek of zo men verkiest het boek vasthoudend om het Epistel te lezen.

In de Tridentijnse H.Mis heeft men de twaalfeeuwenoude traditie van de Lezingen van de H. Paulus ongeschonden in het Misboek bewaard. Het handhaven van de overlevering, schrijft Dom Beauduin, de vrome eerbied voor de christelijke oudheid liggen ten grondslag aan de liturgische regeltucht van de Roomse Kerk.

Nieuwigheden invoeren is doorgaans veel gemakkelijker dan het bestaande instandhouden. Vele aanvallen hierop weerstond de Kerk, maar door o.a. de roemrijke Pausen Leo de Groote, Gelasius en Gregorius de Groote hebben zij door de loop der eeuwen deze schatten bewaard.

De H. Kerk heeft altijd een voorliefde gehad voor de brieven van de H. Paulus en welk belang zij aan deze leer hecht, en daarom is gans het Tijdeigen van het liturgisch jaar in het H. Misoffer de roemrijke Apostel aan het woord en wie het Misboek ter hand neemt bidt met de H. Kerk als een trouwe zoon met zijn Moeder.

De H. Joannes Chrysostomus († 407) schreef hierover: « Telkens als ik de lezing aanhoor van de Brieven van de H. Paulus, trilt mijn ziel van vreugde, terwijl mijn oor oververzadigd wordt met de klank van deze geestelijke bazuin » .

Aanbevelenswaardig zijn de commentaren op de Brieven van de H. Paulus, de vermaarde « *Epistolarum Sancti Pauli Apostoli triplex Expositio* » van Bernardinus a Pivonio, Capucijn († 1709)

Toevoeging:

Verbum Domini wordt niet, na de Lezingen, gezegd in de Tridentijnse Ritus.

Het Graduale

Graduale en Alleluia behoren tot de oudste aanwending van het psalmgezang in de Misliturgie.

Deze zang werd voorgedragen op de treden (*gradus*) van de ambo: vandaar de naam: « *Graduale* ».

Oorspronkelijk, zoals de H. Augustinus († 430) en de H. Leo de Groote († 461) getuigen, werd de gehele psalm voorgedragen. Later, ten tijde van Paus Gregorius de Groote († 604), is het zingen van de gehele psalm herleid tot één vers. Heden bestaat de Graduale uit twee verzen, waarvan het eerste *responsum*, het tweede *versum* genoemd worden.

De Tractus

Tussen Septuagesima en Paaszaterdag, op enige boetedagen en in de Requiemmissen wordt het *Alleluia* vervangen door de *Tractus*. In tegenstelling met het Graduale wordt deze niet responsories maar in één trek (*tractim*) voorgedragen, vandaar dan ook zijn benaming.

De Sequens

De Sequensen danken hun ontstaan aan het Alleluiagezang. Onder sequens verstaat men de herhaling van een reeks tonen op een hogere of lagere toontrap. Men onderscheidt melodische, harmonische en akkoordsequensen.

De H. Paus Pius V heeft het grote aantal van Sequensen in het Misboek teruggebracht tot vijf, die dan ook ware meesterstukken zijn:

1. *Victimae paschali laudes*

Deze Sequens werd gedicht door de Burgondiër Wipo, Hofkapelaan van Keizer Koenraad II († 1039) te ere van het geslachtefferde en verrezen Paaslam. Het dialoog met Maria is in de trant van de mysteriespelen.

Gezongen op Paaszonadag en al de dagen van het Paasoctaf tot Zaterdag.

2. *Veni, Sancte Spiritus*

Deze « gulden Sequens », zoals men haar in de Middeleeuwen noemde, dagtekt uit de

periode van de eerste gotische kathedralen en wordt aan de tijdgenoot van Paus Innocebtius († 1216), namelijk Stephan Langton, aartsbisschop van Kantelberg, toegeschreven.

Wonder eenvoudig, innig, teder en vurig, smeekt de dichter om de komst van de H.Geest, de Verstrooster.

Gezongen op Pinksteren en in de Missen van het Octaaf tot Zaterdag.

3. *Lauda, Sion*

Het theologisch-dichterlijk meesterstuk van de H. Thomas van Aquino († 1274).

Met dichterlijke bezieling ontvouwt de engelachtige Leraar gans het dogma van de H. Eucharistie met een uitzonderlijke meesterschap, een theologische juistheid, een verbazende eenvoud in een loflied.

Gezongen in al de Missen van Sacramentsdag en van de Octaafdag.

4. *Stabat Mater*

Volgens Blume werd deze beroemde Sequens niet gedicht door Jacopona da Tode († 1306), maar door de H. Bonaventura († 1274).

Paus Benedictus XIII heeft in 1727 dit, voorheen een privaat gebed, in het Rooms Misboek opgenomen. Deze Sequens is een parel van de Middeleeuwse dichtkunst, het is een lied van diepe medelijden met de Moeder van Smarten.

Gezongen in de Missen van de beide feesten en van O.L.Vrouw van Zeven Smarten.

5. *Dies irae*

Dit franciscaanse opstel gezongen in de franciscaanse dodenliturgie, komt reeds voor in het midden van de XII^{de} eeuw en is geschreven door Thomas a Celano (1200-1260). In de XIII^{de} eeuw is de *Dies irae* ingelast bij alle missen van de overledenen.

Het *Pie Jesu* echter, dat hier en daar ontbreekt, is mogelijk slechts later definitief toegevoegd.

Het klaaglied opent met een indrukwekkende beschrijving van het Laatste Oordeel.

Gezongen of opgezegd in alle rouwmissen behalve in de gelezen (niet-conventuele) dagelijkse Requiemmissen.

Het Evangelie

Het Evangelieboek, of « de Tekst » (*Textus*) bij uitnemendheid, zoals men vroeger zei, waarin de woorden van het Woord (*verba Verbi*) besloten liggen, is een zinnebeeld niet alleen *van de Leer*, maar ook van *de Persoon van Jezus Christus*.

Het Evangelie is het enige boek waarvoor *men zich neerbuigt*, dat *gekust* wordt, *bewierookt*, *met het kruis getekend* en *in processie gedragen*. En waarom? Omdat Christus zelf tot ons spreekt.

Naar de leer van het Concilie van Trente, aanbidden wij in de HH. Evangeliën, die wij bewieroken en kussen, Christus zelf.

Het voorlezen van het Evangelie dagtekent uit de apostolische tijden; Eusebius († 340) verhaalt, dat de H.Petrus met zijn gezag het Evangelie van de H.Marcus bekrachtigde, opdat het voortaan in de kerken zou worden gelezen, ook de H.Justinus († 163) getuigt, dat het Evangelie op de vergadering werd voorgelezen.

Reeds in de Constitutiones Apostolorum (IV^{de} eeuw) treedt de diaken op in het uitoefenen van deze bediening, ook de H. Hiëronymus († 420) vermeldt dit eveneens.

Naar de voorschrift van de Ceremoniale van de plechtige Mis leest de diaken het Evangelie naar *het Noorden* gericht. De noordwaarts richting van de diaken werd dan ook op symbolische wijze verklaart om aan te tonen, dat het Woord Gods en de verkondiging van de H. Geest gericht zijn tegen diegene, die steeds tegen de H. Geest gekant stond en niets met Hem deelt. Evenals de Zuidenwind, die warm en zacht aanwaait, zo ook betekent de gure en koude Noordenwind, de duivel.

In de gelezen Mis, is de verkorting, de vereenvoudiging van de plechtige Mis. Om de beurt oefent de celebrant hier de bediening uit van de diaken, subdiaken, de cantores en de schola. Waar hij optreedt als *priester*, blijft hij doorgaans voor het midden van het altaar: zonder onderbreking vertoeft hij alhier van het Offertorium tot aan de Communie. Waar hij de handelingen verricht, die eigen zijn aan de diaken resp. subdiaken, begeeft hij zich naar de zijde, waar deze bedienaars optreden in de plechtige Mis.

Daarom wordt het Misboek naar « de Evangeliezijde » overgedragen.

De ritus van de gelezen Mis beïnvloedde op zijn beurt het *lezen* van het evangelie door de celebrant in de plechtige Mis. Voor het lezen van het Epistel en van het Evangelie, zowel in de gelezen als in de plechtige Mis, meent de celebrant resp. de houding aan van de subdiaken (die met beide handen het boek vasthoudt) en de diaken (die de handen samenvouwt, vermits de subdiaken het Evangelieboek vóór hem vasthoudt).

Het Evangelieboek is het Woord van God en daarom werd dit Boek ook steeds het voorwerp van de *vroomste kunstbetrachting*.

Dit blijkt onder meer:

- a) uit de hoedanigheid en godsvrucht van de kunstenaars,
- b) uit de heerlijkheid van de handschriften,
- c) uit de pracht van de omslagen.

In de plechtige Mis wordt het Evangelieboek door de diaken op het altaar *gelegd* en daar blijft het *rusten* tot na de wierook oplegging. *Van het altaar* zal deze het opnemen, om na de zegen het evangelieboek in processie naar de plaats te dragen, vanwaar het wordt gelezen. Deze eenheid tussen het Evangelieboek en het altaar, dat Christus betekent, is belangrijk. Alzo ontleent de diaken op een aanschouwelijke wijze de Evangeliewoorden aan het mensgeworden Woord, de Heiland zelf, zo innig is de eenheid tussen Christus (het altaar) en zijn H.H.Evangeliewoorden.

In de plechtige Mis knielt de diaken op beide knieën en met het Evangelieboek in de hand vraagt hij de zegen aan de celebrant vóór het altaar, de priester zegent de diaken. Vervolgens, legt de priester de hand op het gesloten boek en om zijn *zending* met eerbied en dank te betuigen, kust de diaken de hand van de priester. Hierna wordt de processie, dat een bestending is van een oude traditie, in gang gezet en het wierook en de kaarsen zijn een echt Romeins eerbewijs voor het Evangelie. En uit eerbied voor het Evangelie gaat ook het volk staan.

Uit de vergelijkende studie van de Oorkonden van het Karolingische tijdvak (*Ordo II, IX^{de} eeuw*) tot het tijdperk van het latere symbolisme (*Durandus † 1296*) blijkt, dat er drie soorten van kruistekens te onderscheiden vallen:

- op het Evangelieboek,
- op de persoon: het voorhoofd, de lippen en de borst,
- door het volk op het einde van het Evangelie.

Het kruistekenen van de *persoon* van de diaken door zichzelf is een oorspronkelijk gebruik. In de XIII^{de} eeuw ging het kruisteken van de persoon over op *het boek*. Nog later werd een kruisje gedrukt *bij de aanvang van het Evangelie*. Het grote kruis, gemaakt door het volk na de zang van het Evangelie, is heden vervallen.

Aanvankelijk tekende de diaken een kruisje op *het voorhoofd* en *de borst*, slechts in de XII^{de} eeuw wordt hierbij het kruisje op *de lippen* toegevoegd.

Welk is de betekenis van deze kruisjes?

Door *het heilig kruisteken* beroepen wij ons op zijn oneindige *verdiensten* van Jezus Christus. Langs het Evangelieboek om ontlene wij aan Hemzelf die gezegende kracht, welke « van Hem uitgaat », en dragen die genaden over op onszelf:

- *op ons voorhoofd*, opdat de Heer ons verstand *verlichte* om zijn Goddelijk Woord steeds vaster te geloven en beter te begrijpen,

- *op onze lippen*, opdat wij door zijn genade het H. Evangelie steeds kloekmoedig zouden *belijden*,
- *op onze borst*, opdat wij het in *de liefde van het hart* zouden *bewaren* en *overwegen*.

Na de lezing van het Evangelie kust de celebrant eerbiedig het Evangelie en de gelovigen kunnen dat, zo gewenst, naar de geest van deze oude traditie zelf hun Misboek eerbiedig kussen.

Het Credo

De invoering van het Credo in de H. Misliturgie is een even boeiende als ingewikkelde geschiedenis. Het voornaamste is hier: het inlassen van de Geloofbelijdenis in het Roomse Mis-formulier. Sedert de VI^{de} eeuw was het *Credo* ingeburgerd te Constantinopel en enkele jaren later in Spanje en in het Westen dagteekent de eerste invoering uit de VIII^{de} eeuw.

Paus Benedictus VIII heeft de toevoeging van het *Credo* officieel goedgekeurd.

Niets is zo indrukwekkend als de gelovigen, die eenparig het *Credo* aanheffen, als de belijdenis van hun geloof van de *één, heilige, katholieke en apostolische Kerk*.

In de christelijke oudheid bestonden er meerdere zulke Geloofsbelijdenissen. De Liturgie kent er drie:

- *Het Symbolum der Apostelen*, het maakt deel uit van onze doopritus.
- *Het Symbolum Athanasianum*, deze werd opgesteld na de veroordeling van de ketterijen van Nestorius (door het Concilie van Ephese in 431), wordt gebruikt bij duivelbezwingingen.
- *Het Symbolum van Nicaeno-Constantinopolitanum*, De kerkvergadering van Nicea (325) heeft deze Symbolum uitgevaardigd tegen de dwalingen van Arius.

Dit is ook het Symbolum dat wij in de huidige H.Sacrificie van de Mis aanheffen.

Symbolum, door de H.Cyprianus († 258) zo genoemd, betekent « kenteken » van de christen; ook wel « *tessera* » gemoed, wat betekent « wachtwoord », waaraan men een soldaat van Christus herkent.

Einde van de « Mis der Doopleerlingen »

Uittreksel uit de “Sermoenen en Lessen over het Heilig Misoffer” deel II en III van Kan. Dr. Aug. Croegaert 1946, door H. van der Wal ocds (2010)

Voor de raadpleging, gebruikt door Croegaert, wordt verwezen naar zijn “Sermoenen en Lessen over het Heilig Misoffer”.

Andere delen:

Deel II : De indeling van het H.Misoffer, de Mis van de Gelovigen

Deel IIa : De betekenis van de H.Communie (binnenkort)

Deel IIb : Het deelnemen van de gelovigen aan de H.Mis (binnenkort)